

การพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน Development of Tourism Management Potential in Nan Old Town, Nan Province

ฤทัยภัทร พิมลศรี¹ และ พงษ์พิพัฒน์ เสน่ห์ดี^{2*}

Luethaipat pimonsree¹ and Pongpipat Sanedee^{2*}

¹คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา

^{2*}คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

¹School of Business and Communication Arts, University of Phayao

^{2*}Faculty of Management Science, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage

*Corresponding author E-mail: pongpipat@vru.ac.th

Received: October 10th, 2025; Revised: December 19th, 2025; Accepted: December 22nd, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในพื้นที่ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ทำการทดสอบเครื่องมือวิจัยโดยทำการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และทดสอบความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานและสถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.93 โดยปัจจัยที่มีค่าสูงที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดใจสำคัญ ค่าเฉลี่ย 4.54 2) ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.08 โดยปัจจัยที่มีค่าสูงที่สุดคือ ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ย 4.38 และ 3) การทดสอบสมการถดถอยพหุคูณเชิงเส้น อาศัยการวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ วิธีการ Enter โดยที่สมการมีตัวแปรอิสระจำนวน 3 ตัวแปรได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุน และภัยธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้นในอดีต มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 นำมาแทนค่าในสมการพยากรณ์ได้ดังนี้ $Y = 1.42 + 0.80X_1 + 0.41X_2 + 0.37X_3$ อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์สมการพยากรณ์ พบว่า สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน และมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดคือ X_1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Beta = 0.80) ปัจจัยนี้เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะส่งผลให้ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน เพิ่มขึ้น 0.80 หน่วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การพัฒนา ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เมืองเก่า่าน

Abstract

This study aimed to examine the tourism situation affecting the potential of tourism management in the Nan old town, Nan Province. The sample consisted of 400 local residents from Nai Wiang Subdistrict, Mueang District, Nan Province. The research instrument was a questionnaire,

which was tested for validity through content validation and reliability, yielding a Cronbach's alpha coefficient of 0.94. The data analysis was conducted using descriptive and inferential statistics, including percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the study revealed that: 1) The overall tourism situation in Nan Old Town, Nan Province, was at a high level, with a mean score of 3.93. The factor with the highest mean was outstanding tourist attractions or key attractions, with a mean score of 4.54; 2) The overall potential for tourism management in Nan Old Town, Nan Province, was also at a high level, with a mean score of 4.08. The factor with the highest mean was the management of cultural tourism resources, with a mean score of 4.38; and 3) Multiple linear regression analysis using the Enter method was conducted with three independent variables: tourism attractions, supporting partner organizations, and natural disasters that had occurred in the past. The results indicated that these variables were significantly related to the development of tourism management potential in Nan Old Town, Nan Province, at the 0.05 level of significance. The predictive equation was as follows: $Y = 1.42 + 0.80X_1 + 0.41X_2 + 0.37X_3$. Furthermore, the analysis demonstrated that the tourism situation was positively correlated with tourism management potential in Nan Old Town, Nan Province, with statistical significance. The most influential factor was tourism attractions (X_1), with a standardized beta coefficient of 0.80. An increase of one unit in this factor resulted in a 0.80-unit increase in tourism management potential, which was statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: Development, Potential of Tourism Management, Nan Old Town

บทนำ

1. พื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน เป็นเขตเมืองเก่าที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของภาคเหนือประเทศไทย ด้วยสถาปัตยกรรมแบบล้านนาอันงดงามและวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นที่ยังคงได้รับการอนุรักษ์ไว้อย่างดี เมืองเก่า่านจึงกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจำนวนมากขึ้นในทุกปี (สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน, 2567) จากการศึกษาเมืองเก่า่านยังคงรักษาเอกลักษณ์ของความเป็นเมืองเก่าไว้อย่างครบถ้วน ทำให้ได้รับความสนใจในแง่ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติด้วยรางวัล Green Destinations Gold Award ในงาน ITB Berlin 2025 การได้รับรางวัลนี้ชี้ให้เห็นถึงศักยภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปอย่างยั่งยืน (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2568) อย่างไรก็ตาม เมืองเก่า่านถือเป็นย่านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมสำคัญของจังหวัดน่าน ตั้งอยู่ใจกลางเมืองตามลำน้ำป่าน้อย ซึ่งมีรากฐานยาวนานกว่า 700 ปี ตั้งแต่สมัยเป็นนครรัฐและเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรล้านนา ทำให้พื้นที่นี้ยังคงซากสถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้ได้อย่างลงตัว ภายในเมืองเก่ามีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญหลายแห่ง เช่น วัดภูมินทร์ ที่โดดเด่นด้วยสถาปัตยกรรมไทยลือและภาพจิตรกรรมฝาผนัง “คูร์กกระซิบ” อันเป็นเอกลักษณ์ที่นักท่องเที่ยวไม่ควรพลาด กำแพงเมืองน่าน โบราณสถานที่ได้รับการบูรณะและกลายเป็นพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับกิจกรรมสาธารณะและตลาดศิลปะท้องถิ่น ถนนคนเดินและย่านการค้าโบราณ ซึ่งมีอาหาร

พื้นเมืองและสินค้าหัตถกรรมล้านนาให้สัมผัสบรรยากาศความเก่าแก่ของเมือง รวมถึง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติน่าน และ บ้านหลวง/ Nan Noble House ที่แสดงให้เห็นวิถีชีวิตชนชั้นสูงในอดีต นอกจากนี้เมืองเก่าน่านยังได้รับการยอมรับด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และมีการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงวัฒนธรรม เช่น งานเทศกาลไฟและตลาดศิลปะต่างๆ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกและชุมชนท้องถิ่นควบคู่กันไป (Asia News Network, 2025) ซึ่งการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วในช่วงหลังทำให้เกิดความท้าทายที่สำคัญต่อการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าน่าน ความท้าทายเหล่านี้ครอบคลุมหลายมิติ เช่น การรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมที่อาจถูกลดทอนจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบบริการที่ต้องตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในปริมาณที่เพิ่มขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบในเชิงลบต่อชุมชนท้องถิ่น (เดลินิวส์ออนไลน์, 2568) นอกจากนี้ ความแตกต่างของฤดูกาลท่องเที่ยวก็มีผลกระทบต่อภาระงานนักท่องเที่ยวและรายได้ของชุมชน ทำให้ต้องมีการวางแผนบริหารจัดการเพื่อกระจายโอกาสและสนับสนุนการท่องเที่ยวตลอดปี ทั้งนี้ ปี 2568 จังหวัดน่านประสบภัยน้ำท่วมหนักถึง 2 ครั้ง โดยเฉพาะปลายเดือนกรกฎาคมที่ระดับน้ำในอำเภอเมืองสูงเกิน 9.5 เมตร ท่วมใจกลางเมือง ปิดโรงเรียน 309 แห่ง และใช้เรือสัญจรแทน รวมถึงกลางเดือนสิงหาคมที่น้ำป่าจากอำเภอนาน้อยไหลบ่าท่วมพื้นที่ท่องเที่ยวสำคัญ สถานการณ์ดังกล่าวไม่เพียงแต่กระทบต่อชีวิตและทรัพย์สิน แต่ยังคุกคามศักยภาพทางเศรษฐกิจ (The Matter, 2025) โดยเฉพาะอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้จังหวัดเพิ่มจาก 2,723 ล้านบาทในปี 2562 เป็น 4,549 ล้านบาทในปี 2566 และ 4,406 ล้านบาทในปี 2567 พร้อมนักท่องเที่ยวต่างชาติเติบโต ร้อยละ 33 (กรมประชาสัมพันธ์, 2568) ท่ามกลางภาพรวมการท่องเที่ยวไทยที่ฟื้นตัวแข็งแกร่ง โดยกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รายงานสถานการณ์นักท่องเที่ยวต่างชาติ 11.27 ล้านคนในช่วงมกราคม-เมษายน 2568 สร้างรายได้ 540,688 ล้านบาท ขณะที่ภาคเหนือตามแผน TAT คาดไทย 200,000 ล้านบาท จากผู้เยี่ยมเยือน 26.05 ล้านคน/ครั้ง ภายใต้แนวคิด “Season of North” การศึกษารายนี้จึงมีความเร่งด่วนและคุ้มค่าอย่างยิ่ง เพื่อพัฒนาแนวทางรับมือภัยพิบัติที่ยั่งยืน สนับสนุนการท่องเที่ยวให้เติบโตต่อเนื่อง และเสริมความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้จังหวัดน่านในบริบทการท่องเที่ยวไทยที่กำลังขยายตัว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2567)

ในอีกด้านหนึ่ง การบริหารจัดการที่ไม่มีประสิทธิภาพอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของเมืองเก่าน่านในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่า การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไม่รัดกุมอาจนำไปสู่ปัญหาการเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังมีความเสี่ยงในการเกิดความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของชาวบ้านและความสมดุลของระบบนิเวศ (โพสทูเดย์, 2568) ด้วยเหตุนี้ ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจึงเป็นกุญแจสำคัญที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาและส่งเสริมเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน ดังนั้น การวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นไปที่การศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าน่าน โดยเฉพาะในแง่ของผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนและลึกซึ้งเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยว ทั้งปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงของตลาดท่องเที่ยว และปัจจัยภายใน เช่น โครงสร้างการบริหารจัดการ ภาวะการมีส่วนร่วมของชุมชน และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการผลการวิจัยนี้จะช่วยเสนอแนวทางปฏิบัติที่มุ่งเน้นการพัฒนาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของเมืองเก่าน่าน เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว (เพ็ญสิณี ธิติธรรมรักษา, 2567) ทั้งนี้ แม้เมืองเก่าน่านจะได้รับการศึกษาวิจัยจำนวนมากในแง่ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรมล้านนา และศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น การวิเคราะห์เอกลักษณ์วัด

ภูมินทร์หรือกำแพงเมืองเก่า รวมถึงการยกย่องรางวัลระดับนานาชาติอย่าง Green Destinations Gold Award แต่การศึกษาที่มีอยู่ยังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบของภัยพิบัติ และการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวอย่างรวดเร็วต่อศักยภาพการบริหารจัดการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในมิติปัจจัยภายใน เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน โครงสร้างการบริหาร และการใช้เทคโนโลยี และปัจจัยภายนอก เช่น ความผันผวนตามฤดูกาลและตลาดท่องเที่ยวไทยที่ขยายตัว นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่เน้นการโปรโมทหรือประเมินศักยภาพเชิงบวก เช่น รายได้ท่องเที่ยวที่เติบโตจาก 2,723 ล้านบาทในปี 2562 เป็น 4,549 ล้านบาทในปี 2566 แต่ขาดแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมสำหรับการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อรับมือความท้าทาย เช่น การเสื่อมโทรมของทรัพยากร ความขัดแย้งในชุมชน และการกระจายรายได้ตลอดปี การศึกษาครั้งนี้จึงเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว โดยมุ่งวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทเมืองเก่าแก่นาน เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว (สำนักงานจังหวัดน่าน, 2568) อย่างไรก็ตาม เมืองเก่าแก่นานเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน แต่ก็เผชิญกับความท้าทายหลายด้านที่จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อข้อจำกัดและโอกาสต่างๆ อย่างเหมาะสม บทความวิจัยนี้จึงมีความจำเป็นที่จะช่วยเสนอข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนและบริหารจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าแก่นาน เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของเมืองเก่าแก่นานให้อยู่กับชุมชนและนักท่องเที่ยวในระยะยาว ต่อไป

บททวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการท่องเที่ยว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการท่องเที่ยว เมื่อขยายความเชิงลึกและเพิ่มรายละเอียดโดยใช้ปัจจัยสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หน่วยงานภาคีที่สนับสนุน และภัยธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้นในอดีต สามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1 สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Tourist Attractions)

สิ่งดึงดูดใจเป็นปัจจัยหลักที่เป็นแรงกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวสนใจเดินทางไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง โดยสิ่งดึงดูดใจสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจตามธรรมชาติ (Natural Attractions) เช่น ทะเล หาดทราย ป่าไม้ ภูเขา น้ำตก และสัตว์ป่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้มักสะท้อนความงามตามธรรมชาติ และสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างให้แก่นักท่องเที่ยว และสิ่งดึงดูดใจที่มนุษย์สร้างขึ้น (Cultural or Man-made Attractions) เช่น โบราณสถาน วัด วัง สถาปัตยกรรมที่โดดเด่น ประเพณี หรือเทศกาลท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของแต่ละพื้นที่ สิ่งดึงดูดใจทั้งสองประเภทนี้ไม่ได้มีเพียงคุณค่าด้านการท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้และการอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่นั้นได้ (ณททัย มุขดีสุทธรวัฒน์, 2564)

1.2 หน่วยงานภาคีที่สนับสนุน (Supporting Agencies and Stakeholders)

การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อ.พ.ท.) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดน่าน กรมการท่องเที่ยว ตลอดจนภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานเหล่านี้มีหน้าที่ในการวางแผน พัฒนา และส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวให้มีความน่าสนใจ มีการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมอย่างเหมาะสม ตลอดจนการตลาดและการประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ยังเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยดูแลรักษาความยั่งยืนของทรัพยากรและประสบการณ์การท่องเที่ยว ใน

บริบทนี้ หน่วยงานภาคีต้องทำงานร่วมกับชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งในแง่ของการพัฒนาประสิทธิภาพที่ท่องเที่ยวและการรับมือกับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (อดิศักดิ์ พุ่มอิม, 2566)

1.3 ภัยธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้นในอดีต (Natural Disasters and Their Impact) ภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ดินถล่ม พายุ ไฟป่า และแผ่นดินไหว เป็นปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงและภาพลักษณ์ของสถานที่ท่องเที่ยว โดยภัยเหล่านี้อาจทำลายสิ่งดึงดูดใจทางธรรมชาติและสิ่งก่อสร้างที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม รวมถึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความกังวลต่อความปลอดภัย การจัดการกับภัยธรรมชาติจึงเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการวางแผนอย่างรัดกุมและเตรียมความพร้อม เช่น การสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า การวางแผนฟื้นฟูหลังภัยพิบัติ และการสื่อสารข้อมูลที่โปร่งใสเพื่อเรียกคืนความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว การประเมินความเสี่ยงและการวางแผนเพื่อความยั่งยืนเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการรักษาคุณค่าทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม รวมถึงพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นควบคู่กันไป (กิตติชัย วรรณไกรรุ่ง, 2561)

สรุปได้ว่า สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวจะเกิดความสำเร็จและความยั่งยืนได้เมื่อมีการผสมผสานที่เหมาะสมระหว่างสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ หน่วยงานภาคีที่มีบทบาทในการสนับสนุนและพัฒนา ระบบการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง และการจัดการความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติอย่างเป็นระบบ ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์ประกอบทั้งสามนี้ช่วยให้การท่องเที่ยวสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว สร้างรายได้แก่ชุมชน และรักษาทรัพยากรไว้ให้คนรุ่นหลัง

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยว สามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานของการดึงดูดนักท่องเที่ยว การบริหารจัดการต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และปกป้องไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การวางแผนจัดการพื้นที่ท่องเที่ยว การควบคุมการใช้ทรัพยากร และการป้องกันผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยองค์ประกอบสำคัญของการจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติในเชิงท่องเที่ยว ได้แก่ การรักษาความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ เพื่อให้ทรัพยากรคงสภาพและมีคุณค่าในการท่องเที่ยวและการเรียนรู้ การสร้างจิตสำนึกและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องในเรื่องการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างสมดุล การควบคุมและติดตามผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องเพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงการจัดการ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและลดข้อขัดแย้ง (กมลชนก จันท์เกตุ, 2560)

2.2 การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการบริหารที่มุ่งเน้นการรักษาและพัฒนา มรดกทางวัฒนธรรมในชุมชน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมหลักในการกำหนดแนวทางการจัดการทั้งในด้านการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์ และการส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งส่งเสริมความเข้าใจและความเคารพในเอกลักษณ์วัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่น โดยหลักการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมควรรวมถึง 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การบริหารจัดการ ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้การท่องเที่ยวตอบสนองต่อความต้องการของทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชน 2) การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม เพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและสร้างคุณค่าในระยะยาว 3) การให้ความรู้และสร้างประสบการณ์ที่ลึกซึ้งด้านวัฒนธรรมแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเคารพในวัฒนธรรมเฉพาะของพื้นที่นั้น 4) การกระจายรายได้และประโยชน์สู่ชุมชนอย่างเป็นธรรม ผ่านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชนและส่งเสริมธุรกิจท้องถิ่น และ

5) การวางแผนและใช้เครื่องมือบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การกำหนดมาตรฐาน การจัดโครงสร้างองค์กรชุมชน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), 2564)

2.3 บุคลากรและองค์กรชุมชนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในลักษณะการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ของคนในชุมชนในทุกขั้นตอนของการจัดการ ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน จนถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่โปร่งใส ยั่งยืน และตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกชุมชนและนักท่องเที่ยวอย่างสมดุล การสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะของบุคลากรในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยว โดยบุคลากรเหล่านี้จะต้องมีความรู้ทั้งด้านการจัดการและการบริการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังต้องส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชน เพื่อสร้างประสบการณ์ทางวัฒนธรรมและเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว (จิตรัตน์ สืบญาติ, 2565) ในส่วนขององค์กรชุมชน หรือผู้นำชุมชน มีบทบาทในการประสานงานและขับเคลื่อนการบริหารจัดการทั้งทางด้านทรัพยากรและสาธารณูปโภค รวมทั้งการรักษาความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในชุมชน โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการ หรือกลไกการบริหารจัดการที่ชัดเจน เพื่อควบคุมและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น และพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญของการบริหารบุคลากรและองค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ได้แก่ การเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผนการท่องเที่ยวอย่างมีระบบ การสร้างความโปร่งใสในการบริหารจัดการ เพื่อลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความเชื่อมั่นในชุมชน การพัฒนาทักษะและความรู้ของบุคลากรท้องถิ่นให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของตลาดท่องเที่ยว การส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และการประสานงานร่วมกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อขับเคลื่อนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (ธนวัฒน์ วะละ และสุภาณี นวกุล, 2565)

2.4 ท่าเลที่ตั้งและการเข้าถึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยว เพราะทำให้พื้นที่ท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก การมีโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมที่ดี และระบบขนส่งสาธารณะ ช่วยลดระยะเวลาและต้นทุนในการเดินทางของนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังช่วยเพิ่มความน่าสนใจ และเพิ่มจำนวนผู้มาเยือน ในบริบทของการท่องเที่ยว (ต้นติกร โคตรชารี จินณพัช ปทุมพร และราณี อธิชัยกุล, 2564) ท่าเลที่ตั้งที่เหมาะสมควรมีคุณลักษณะดังนี้ 1) อยู่ในบริเวณที่เข้าถึงได้สะดวก ผ่านระบบถนนหรือขนส่งสาธารณะที่ดี 2) ใกล้แหล่งท่องเที่ยวหรือกิจกรรมที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว 3) มีโครงสร้างพื้นฐานพื้นฐานรองรับ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้อง และมีความปลอดภัยและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว ทั้งนี้ การเข้าถึง (Accessibility) ยังหมายถึงความสะดวกของนักท่องเที่ยวในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งครอบคลุมเส้นทาง ยานพาหนะ และบริการขนส่งที่พร้อมใช้งาน ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างดีจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวและกระตุ้นให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ท่าเลที่ตั้งที่ดีควรพิจารณาความสอดคล้องกับภูมิประเทศและลักษณะทางกายภาพ เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะการท่องเที่ยว เช่น การอยู่ใกล้แหล่งธรรมชาติหรือพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ที่ต้องการอนุรักษ์ โดยการวางแผนที่ตั้งที่เหมาะสมนี้จะช่วยสนับสนุนการเติบโตของธุรกิจและบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อย่างมีประสิทธิภาพ (รจนกร ทรัพย์ประเสริฐ, 2565)

2.5 สิ่งอำนวยความสะดวกเป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจและประสบการณ์โดยรวมของนักท่องเที่ยว หากสิ่งอำนวยความสะดวกมีคุณภาพและเพียงพอ จะช่วยส่งเสริมให้การท่องเที่ยวราบรื่น สะดวกสบาย และ

นำประทับใจมากยิ่งขึ้น โดยองค์ประกอบหลักของสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ที่พักที่ได้มาตรฐาน มีความสะอาด ปลอดภัย และสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่ม เช่น โรงแรม รีสอร์ท โฮมสเตย์ หรือที่พักแบบอื่นๆ ที่มีให้เลือกหลากหลายตามระดับราคาและรูปแบบการบริการ 2) การมีร้านอาหารที่มีความหลากหลายเมนู คุณภาพดี และตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ร้านอาหารพื้นเมือง ร้านอาหารนานาชาติ รวมถึงมาตรฐานด้านสุขอนามัยและบริการที่ดี 3) ระบบบริการขนส่ง รวมถึงระบบคมนาคม สาธารณะ การจัดการลานจอดรถ บริการรถรับส่ง หรือการเช่ารถ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกในเรื่องการเดินทาง ภายในพื้นที่ท่องเที่ยวและไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ได้ง่ายขึ้น 4) การมีสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขอนามัย เช่น ห้องน้ำสะอาด จุดล้างมือ และมาตรการด้านความปลอดภัย เช่น ระบบดูแลความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว การป้องกันอุบัติเหตุ และการให้บริการฉุกเฉิน และ 5) บริการข้อมูลข่าวสาร บริการนำเที่ยว การจัดหาไกด์ การสนับสนุนด้านภาษาต่างประเทศ รวมถึงบริการหลังการขาย เช่น จุดพักผ่อน พื้นที่นั่งรอ หรือพื้นที่บริการเคลื่อนสัญญาณอินเทอร์เน็ต (ศิริเพ็ญ ดาบเพชร, 2561) การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ได้อย่างเหมาะสม และครบถ้วน ช่วยสร้างความประทับใจแก่ผู้มาเยือน ส่งเสริมให้เกิดการบอกต่อและกลับมาใช้บริการซ้ำ รวมถึงช่วยเพิ่มเวลาการพักอาศัยและรายได้ของชุมชนที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกควรสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแหล่งท่องเที่ยวและบริบทของชุมชน เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น สิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบถ้วนและมีคุณภาพจึงถือเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว และเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (บุษริน วงศ์วิวัฒนา, 2567)

3. สถานการณ์ปัจจุบันด้านการท่องเที่ยว

สถานการณ์การท่องเที่ยวในปัจจุบันกำลังอยู่ในช่วงของการฟื้นตัวและปรับตัว หลังจากผ่านพ้นวิกฤตในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ภาพรวมการเดินทางทั้งในและต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่มีคุณค่า ความปลอดภัย และความยั่งยืนมากขึ้น ขณะเดียวกันภาคการท่องเที่ยวต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เข้มข้นจากประเทศต่างๆ รวมถึงความท้าทายด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันไม่ใช่เพียงการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังต้องมุ่งเน้นคุณภาพ การกระจายรายได้ และการสร้างความสมดุลในระยะยาวอีกด้วย ในที่นี้จะกล่าวถึงสถานการณ์ปัจจุบันด้านการท่องเที่ยว ดังนี้

3.1 สถานการณ์การท่องเที่ยวโลกในปัจจุบันยังคงอยู่ในช่วงการฟื้นตัวอย่างต่อเนื่องหลังวิกฤตโควิด-19 โดยมีสัญญาณบวกที่แข็งแกร่งและต่อเนื่องไปจนถึงปี 2568 ตัวเลขนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศทั่วโลกในปี 2567 ประมาณการไว้ที่ 1.4 พันล้านคน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุปสงค์การเดินทางได้กลับมาใกล้เคียงหรือสูงกว่าระดับก่อนโควิดในปี 2562 แล้ว และความคึกคักนี้ได้ดำเนินต่อไปในปีถัดมา ดังรายงานล่าสุดที่ระบุว่าจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศในช่วง 9 เดือนแรกของปี 2568 เพิ่มขึ้นราว ร้อยละ 5.00 เมื่อเทียบรายปี สะท้อนถึงโมเมนตัมการฟื้นตัวที่สม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก กลายเป็นหนึ่งในภูมิภาคที่มีการเติบโตเร็วที่สุด เนื่องมาจากการผ่อนคลายมาตรการจำกัดการเดินทาง การกลับมาของเส้นทางบิน และการเปิดประเทศของแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม แม้ว่าอุตสาหกรรมทั่วโลกจะต้องเผชิญกับความท้าทายจากปัจจัยภายนอก เช่น อัตราเงินเฟ้อที่สูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อของผู้บริโภค และความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ในหลายพื้นที่ ซึ่งทำให้ภาพรวมการฟื้นตัวในแต่ละภูมิภาคมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยตัวอย่างที่โดดเด่นคือ ยุโรป ยุโรปกลาง และตะวันออกกลาง ที่สามารถฟื้นตัวและมีจำนวนนักท่องเที่ยวเกินกว่า “ระดับก่อนวิกฤต” ไปแล้ว ในทางกลับกัน

ภูมิภาคอเมริกาและเอเชียแปซิฟิก ถึงแม้จะมีการเติบโตที่รวดเร็ว แต่ก็ยังมีช่องว่างที่ต้องเร่งพัฒนาเพื่อกลับไปสู่ระดับเดิมอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม ทิศทางโดยรวมของอุตสาหกรรมยังคงเป็นบวกและขับเคลื่อนด้วยความหลากหลายของแรงผลักดันใหม่ ๆ อาทิ ความต้องการประสบการณ์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและท้องถิ่น การเติบโตของการเดินทางเพื่อธุรกิจ (MICE) และที่สำคัญคือ การให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นกระแสหลักที่ช่วยสร้างโอกาสเชิงบวกและยกระดับคุณค่าให้กับอุตสาหกรรมในหลายประเทศทั่วโลก (Hospitality Net, 2025)

3.2 สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทยในปี 2568 ถึงแม้จะได้รับประโยชน์จากภาพรวมการฟื้นตัวของการเดินทางระหว่างประเทศ แต่ก็กำลังเผชิญกับความท้าทายและแนวโน้มที่ผสมผสานอย่างชัดเจน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรายงานตัวเลขนักท่องเที่ยวต่างชาติตั้งแต่เดือนมกราคม-ตุลาคม 2568 อยู่ที่กว่า 25 ล้านคน ซึ่งแม้จะยังสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวมหาศาลกว่า 1.15 ล้านล้านบาท ซึ่งต่อยอดความสำคัญของอุตสาหกรรมนี้ต่อเศรษฐกิจของประเทศ แต่ตัวเลขดังกล่าวก็ยังแสดงให้เห็นถึงการลดลงราว ร้อยละ 7.00 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า ความท้าทายหลักที่ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงส่วนหนึ่งมาจากการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น จากประเทศเพื่อนบ้านและประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็น ญี่ปุ่น เวียดนาม หรือจีน ซึ่งต่างเน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการท่องเที่ยว การออกโปรโมชั่นที่ดึงดูดใจ รวมถึงการยกเว้นวีซ่าเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีสัญญาณเชิงบวกที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้าน รายได้เฉลี่ยต่อหัวของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น และแนวโน้มการเติบโตของ ตลาดนักท่องเที่ยวระยะไกล เช่น ยุโรป สหรัฐอเมริกา และ ตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูงและมีระยะเวลาพำนักนานกว่า ซึ่งช่วยชดเชยการหดตัวของตลาดระยะสั้นในบางภูมิภาค นอกจากนี้ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลก ประเทศไทยยังคงมุ่งเน้นการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม โดยส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่ ๆ และสร้างความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism), การจัดอีเวนต์และเทศกาลระดับนานาชาติ (Mega Events), และการพัฒนาไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและมีคุณภาพ (High Value Tourism) เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจในระยะยาว (The nation, 2025)

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน ประกอบด้วย คณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ผู้บริการ ผู้แทน อปท. คณะกรรมการของหมู่บ้าน และราษฎรในชุมชน จำนวน 19,783 คน (เทศบาลเมืองน่าน, 2565) ในการหากลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยนำจำนวนประชากรไปแทนค่าในสูตรการหากลุ่มตัวอย่างของ Taro Yamane (นฤมล ชมโฉม และณัฐฉัตร พลศรี, 2568) ที่มีความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5.00 และได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ทั้งหมด 400 คน ในการสุ่มขนาดตัวอย่างผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง คือ การที่ผู้วิจัยใช้ดุลพินิจและความ

เชี่ยวชาญของตนเอง ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยอย่างชัดเจน เน้นให้ได้ ข้อมูลเชิงลึกจากกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งจะมีลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับ การศึกษา และตำแหน่ง 2) สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน ประกอบด้วย ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดใจสำคัญ มีข้อความจำนวน 4 ข้อ ด้านหน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน มีข้อความจำนวน 16 ข้อ และด้านภัยธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้นกับชุมชนในอดีต มีข้อความจำนวน 6 ข้อ และ 3) ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน ประกอบด้วย ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีข้อความจำนวน 6 ข้อ ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีข้อความจำนวน 6 ข้อ ด้านบุคลากรและองค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว มีข้อความจำนวน 22 ข้อ ด้านทำเลที่ตั้งและการเข้าถึง มีข้อความจำนวน 6 ข้อ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีข้อความจำนวน 8 ข้อ โดยตอนที่ 2 และ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ทำการทดสอบเครื่องมือวิจัยโดยทำการทดสอบ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยการหาค่าดัชนีชี้วัดความสอดคล้องระหว่างข้อความกับวัตถุประสงค์ IOC (Index of Item-Objective Congruence) จากผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำนวน 3 ท่าน โดยเลือกใช้ข้อความที่มีค่าคะแนนตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (พงษ์พิพัฒน์ เสน่ห์ดี, 2568) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บข้อมูลภาคสนามเชิงปริมาณ ในช่วงเดือน ตุลาคม 2567 - กันยายน 2568 โดยใช้แบบสอบถามเพื่อวัดความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย การเตรียมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (แบบสอบถาม) โดยผู้วิจัยทำการออกแบบเครื่องมือพร้อมตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย หลังจากนั้นทำการวางแผนการเก็บรวบรวม โดยกำหนดพื้นที่เป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง และการดำเนินการเก็บข้อมูลตามจำนวนที่กำหนด รวมทั้งทำการรวบรวมและตรวจสอบข้อมูลเป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนจะนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยได้นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาเปลี่ยนแปลงเป็นรหัสตัวเลข แล้วบันทึกรหัสลงในโปรแกรม เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามลำดับ 3 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ใช้วิธีการหาค่าความถี่ (Frequency) แล้วสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน และศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า่าน จังหวัดน่าน ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามรูปแบบของ Likert Scale (รณกฤต ผลแมน และมาลีรัตน์ ขจิตเนติธรรม, 2567) คือ

ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4.3 การหาความสัมพันธ์ของสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า น่าน จังหวัดน่าน ใช้สถิติอนุमान คือ การวิเคราะห์ความถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

- ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 75.00 อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 60 ปี คิดเป็นร้อยละ 81.30 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 50.00 มีตำแหน่งเป็นผู้บริการผู้แทน อปท. คณะกรรมการของหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 43.80
- สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า น่าน จังหวัดน่าน

ตารางที่ 1 สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า น่าน จังหวัดน่าน

สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า น่าน จังหวัดน่าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดใจสำคัญ	4.54	0.86	มากที่สุด
2. หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน	3.89	0.91	มาก
3. ภัยธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้นกับชุมชนในอดีต	3.38	0.84	ปานกลาง
รวม	3.93	0.87	มาก

จากตารางที่ 1 สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า น่าน จังหวัดน่าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.93 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดใจสำคัญ ค่าเฉลี่ย 4.54 2) หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชน ค่าเฉลี่ย 3.89 และ 3) ภัยธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้นกับชุมชนในอดีต ค่าเฉลี่ย 3.38 ตามลำดับ

- ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า น่าน จังหวัดน่าน

ตารางที่ 2 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า น่าน จังหวัดน่าน

ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า น่าน จังหวัดน่าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	3.52	0.93	มาก
2. ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	4.38	1.10	มากที่สุด
3. ด้านบุคลากรและองค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว	4.05	0.96	มาก
4. ด้านทำเลที่ตั้งและการเข้าถึง	4.33	0.89	มากที่สุด
5. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.15	0.90	มาก
รวม	4.08	0.95	มาก

จากตารางที่ 2 ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่า น่าน จังหวัดน่าน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.08 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ (1)

ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ค่าเฉลี่ย 4.38 (2) ด้านทำเลที่ตั้งและการเข้าถึง ค่าเฉลี่ย 4.33 (3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ค่าเฉลี่ย 4.15 (4) ด้านบุคลากรและองค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว ค่าเฉลี่ย 4.05 และ (5) ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ค่าเฉลี่ย 3.52 ตามลำดับ

4. การหาความสัมพันธ์ของสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าแก่น่าน จังหวัดน่าน

ตารางที่ 3 การทดสอบความมีอิทธิพลของสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าแก่น่าน จังหวัดน่าน ด้วยสถิติ Multiple Regression Analysis วิธี Enter

ตัวแปรอิสระ	Collinearity		β	S.E.	Beta	t.	Sig
	Tolerance	VIF					
Constant	-	-	1.42	0.16	-	8.10	0.000*
X ₁	0.77	1.30	0.83	0.10	0.80	7.38	0.000*
X ₂	0.81	1.22	0.38	0.06	0.41	9.05	0.000*
X ₃	0.89	1.18	0.27	0.03	0.37	7.40	0.000*
R = 0.60, R ² = 0.66, Durbin Watson = 1.34, SEE = 0.41, F = 107.02, Sig = 0.000*							

หมายเหตุ * หมายถึง นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 การทดสอบความมีอิทธิพลของสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าแก่น่าน จังหวัดน่าน พบว่า ค่า VIF (องค์ประกอบความแปรปรวนที่สูงเกินความเป็นจริง) อยู่ที่ 1.00 – 2.00 ซึ่งมีค่าไม่เกิน 10.00 แสดงว่าตัวแปรต้นไม่มีปัญหาความซ้ำซ้อน และค่า Tolerance (ค่าความผิดพลาด) มากกว่า 0 แสดงให้เห็นว่าไม่เกิดตัวแปรลักษณะ Multicollinearity เช่นกัน ด้วยค่า VIF และ Tolerance สรุปได้ว่า สามารถนำแบบจำลองไปใช้ทดสอบสมมติฐานและพยากรณ์ความสัมพันธ์ได้ ทั้งนี้ ผลการทดสอบด้วยสถิติการถดถอยพหุคูณโดยวิธี Enter พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ (R) มีค่าเท่ากับ 0.60 แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามในระดับค่อนข้างสูง ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R²) เท่ากับ 0.66 และเมื่อปรับด้วยค่า Adjusted R² มีค่าเท่ากับ 0.38 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 3 ตัวสามารถอธิบายความแปรปรวนของศักยภาพการบริหารจัดการได้ร้อยละ 38 ถือว่าอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ ค่า Adjusted R² ที่ลดลงจากค่า R² แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมของแบบจำลองที่มีการปรับลดอิทธิพลจากจำนวนตัวแปรอิสระ เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ค่า Durbin-Watson เท่ากับ 1.34 ซึ่งอยู่ในช่วง 1.00–2.00 บ่งชี้ว่าไม่พบปัญหาความสัมพันธ์กันของค่าความคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) สอดคล้องกับลักษณะของการเก็บข้อมูลแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional data) อีกทั้งค่า Standard Error of the Estimate (SEE) เท่ากับ 0.41 แสดงให้เห็นว่าความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์อยู่ในระดับต่ำ แบบจำลองมีความแม่นยำในการทำนายผลในระดับที่ยอมรับได้ ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของแบบจำลอง (ANOVA) พบว่า ค่า F เท่ากับ 107.02 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (p < 0.01) แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการถดถอยที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัยได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณา ค่า Adjusted R² ที่มีค่าเท่ากับ 0.38 สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของการวิจัยในครั้งนี้ กล่าวคือ ตัวแปรอิสระ

ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์สามารถอธิบายศักยภาพการบริหารจัดการได้เพียงร้อยละ 38 เท่านั้น ในขณะที่ยังมีความแปรปรวนอีกร้อยละ 62 ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถูกรวมไว้ในแบบจำลอง เช่น ปัจจัยด้านบริบทพื้นที่ นโยบายภาครัฐ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร ระดับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือปัจจัยด้านทรัพยากรและโครงสร้างองค์กร ดังนั้น งานวิจัยในอนาคตควรพิจารณาศึกษาและบูรณาการตัวแปรเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายศักยภาพการบริหารจัดการให้ครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติถดถอยพหุคูณ วิธีการ Enter โดยที่สมการมีตัวแปรอิสระจำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว หน่วยงานภาคีที่สนับสนุน และภัยธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้นในอดีต มีความสัมพันธ์กับศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าแก่นาน จังหวัดน่าน ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

สรุปและอภิปรายผล

สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าแก่นาน จังหวัดน่าน พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากโดยมี โดยแบ่งได้เป็น 3 ด้านที่สำคัญ ได้แก่ 1) แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดใจสำคัญ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับความโดดเด่นของเมืองเก่าแก่นานที่มีอัตลักษณ์ วิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจไม่เหมือนใคร เช่น วัดภูมินทร์ วัดพระธาตุแช่แห้ง วัดพระธาตุช้างค้ำ อาคารบ้านเรือนในเขตเมืองเก่า และพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นที่ยังรักษาสภาพและวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ (จินตจุฑา ลาภาณิษฐ์สกุล, 2564) 2) หน่วยงานภาคีที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ามีความร่วมมือและการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและชุมชน เช่น การส่งเสริมโครงการเมืองสร้างสรรค์และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์และสนับสนุนแหล่งท่องเที่ยว (พรนภัทร์ ธนากิจสุวิสิฐ, 2561) และ 3) ภัยธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้นกับชุมชนในอดีต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งน้อยกว่าปัจจัยอื่นๆ แสดงว่าชุมชนและหน่วยงานมีความตระหนักและจัดการความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ โดยอาจมีผลกระทบต่อความพร้อมและการวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่ แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ไม่รุนแรงมากนัก (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดน่าน, 2565) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Pakdeepinit and Kitwong (2021) ที่อธิบายว่า สถานการณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าแก่นาน จังหวัดน่าน ช่วยเสริมมุมมองด้านการท่องเที่ยวแบบสากลว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนาน เช่น วัดภูมินทร์ สามารถพัฒนาเป็นจุดขายและสิ่งดึงดูดใจอย่างยั่งยืนได้ โดยบูรณาการชุมชนและการเข้าถึงที่ดีขึ้น อีกทั้งปัญหาภัยธรรมชาติควรต้องมีจัดการอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมความมั่นคงนักท่องเที่ยวต่างชาติ เป็นแนวทางปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานและเชื่อมโยงกับ UNESCO living heritage รวมทั้งช่วยยกระดับภาพลักษณ์เมืองน่านสู่สากล ด้วยเหตุนี้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าเมืองเก่าแก่นานมีศักยภาพสูงในด้านแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นและการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีพร้อมกับมีการบริหารจัดการภัยธรรมชาติในระดับที่เหมาะสม ซึ่งสามารถยกระดับการท่องเที่ยวและสร้างที่ยั่งยืนในพื้นที่ได้

ศักยภาพด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่เมืองเก่าแก่นาน จังหวัดน่าน พบว่า มีภาพรวมในระดับมาก เมื่อพิจารณาแยกเป็นแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับความโดดเด่นของเมืองเก่าแก่นานที่มีการรักษาและส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมอย่างเข้มแข็ง การบริหารจัดการทรัพยากรเหล่านี้ยังมีประสิทธิภาพช่วยให้เมืองเก่าแห่งนี้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชีวิตและดึงดูดนักท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน โดยมีหน่วยงานภาครัฐและชุมชนท้องถิ่นร่วมมือกันพัฒนาและอนุรักษ์ อาทิ การจัดการภูมิทัศน์ สถาปัตยกรรม และการส่งเสริมประเพณี วัฒนธรรมอย่างต่อเนื่อง (กิจอุดม เสือเจริญ และรัชยา ภักดีจิตต์, 2562) และยังคงสอดคล้องกับ สกฤษณ์ ปุกคาม สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล และพงษ์ศักดิ์ เพชรสถิต (2567)

ที่ระบุว่า การศึกษาและส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมในเมืองเก่า นาน เช่น ภูมิทัศน์ สถาปัตยกรรม และประเพณี สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดการท่องเที่ยวแบบสโลว์ท่องเที่ยว ซึ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีคุณภาพและยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การจัดการทรัพยากรเหล่านี้ต้องมีประสิทธิภาพช่วยดึงดูดนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะเมื่อประชาชนมีส่วนร่วมสูงในด้านปฏิบัติการและการวางแผน ซึ่งช่วยรักษาลักษณะเฉพาะของเมืองเก่าให้คงเอกลักษณ์ ด้านทำเลที่ตั้งและการเข้าถึง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงถึงความได้เปรียบในเรื่องที่ตั้งของเมืองเก่าที่เอื้อต่อการเดินทางและเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกในการเดินทางที่เหมาะสมและการเข้าถึงที่สะดวก อันเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่นี้ (ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา, 2564) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สะท้อนความพร้อมของสถานที่ รองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวอย่างครบถ้วนทั้งที่พัก อาหาร และบริการอื่นๆ ที่ช่วยเพิ่มความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ด้านบุคลากรและองค์กรชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก การมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและการรวมตัวของชุมชนในการบริหารจัดการเป็นจุดแข็งที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง (จิระนันท์ ชัยรัตนคำโรจน์ และ พกัสนธรณ์ วรรณศิริระกุล, 2564) ส่วนด้านการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แม้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่ามีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างรับผิดชอบ เพื่อสร้างความยั่งยืนในการท่องเที่ยวและรักษาความสมดุลของระบบนิเวศในเมืองเก่า โดยภาพรวม ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าเมืองเก่ามีศักยภาพและความพร้อมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมที่โดดเด่น ทำเลที่ตั้งที่ดี และการสนับสนุนจากบุคลากรและชุมชน ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้เมืองเก่าเติบโตเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนและมีคุณภาพสูง (Praornpit Katchwattana, 2567)

ผลการวิเคราะห์ถดถอยแสดงให้เห็นว่า สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสารโชค ธวัชนุติ และชนิด เผ่าพันธุ์ดี (2565) ที่พบว่าแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น วัฒนาอาราม ประเพณี และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น มีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยว และทำให้เกิดความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพด้านการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น ปัจจัยรองลงมาคือ หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชานนท์ ภัทรจารี (2563) ที่เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนควรเป็นความร่วมมือระหว่างหลายภาคส่วน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการ และส่งเสริมความยั่งยืนของพื้นที่ สำหรับประเด็นภัยธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้นในอดีต ก็มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับศักยภาพในการบริหารจัดการ แม้จะดูขัดแย้งในเบื้องต้น แต่สามารถอธิบายได้ว่า การเผชิญภัยธรรมชาติในอดีตอาจทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการเรียนรู้และพัฒนาขีดความสามารถในการรับมือกับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมากขึ้น เช่น การจัดทำแผนฟื้นฟูหรือการวางระบบเตือนภัย ซึ่งส่งผลต่อภาพรวมของศักยภาพด้านการบริหารจัดการ (สิตางค์ เจริญวงศ์ และคณะ, 2566)

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 การต่อยอดแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งดึงดูดใจหลักของเมืองเก่า นาน จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นหรือสิ่งดึงดูดใจสำคัญอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าเมืองเก่ามีทุนทางการ

ท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำจุดเด่นด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาเรื่องเล่า (storytelling) เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าและประสบการณ์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1.2 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคีการท่องเที่ยวในชุมชน แม้หน่วยงานภาครัฐที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในชุมชนจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีช่องว่างในการบูรณาการความร่วมมือ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรชุมชนควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน ร่วมกันวางแผนและตัดสินใจด้านการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้การพัฒนาเมืองเก่านานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชุมชน

1.3 การเตรียมความพร้อมและการจัดการความเสี่ยงจากภัยธรรมชาติ ประเด็นภัยธรรมชาติที่เคยเกิดขึ้นกับชุมชนในอดีตมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนถึงความจำเป็นในการวางแผนบริหารจัดการความเสี่ยง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนป้องกันและรับมือภัยธรรมชาติ การสื่อสารข้อมูลความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว และการออกแบบกิจกรรมหรือโครงสร้างพื้นฐานที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่เมืองเก่า เพื่อลดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาเชิงลึกในประเด็นความยั่งยืนของการท่องเที่ยว โดยเน้นการวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับบริบทของเมืองเก่านาน

2.2 ควรขยายการวิจัยไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว เพื่อศึกษาพฤติกรรม ความคาดหวัง และความพึงพอใจต่อการท่องเที่ยวในเมืองเก่านาน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาการตลาดและบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษาผลกระทบจากภัยธรรมชาติในระยะยาวและการปรับตัวของชุมชนและหน่วยงานต่างๆ เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารจัดการที่มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก จันทร์เกตุ. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษา: ชุมชนเกาะยอ จังหวัดสงขลา*. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจและกิจการสาธารณะ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมประชาสัมพันธ์. (2568). *ท่องเที่ยวต่างชาติทะลุ 11 ล้านคน สร้างรายได้กว่า 5.4 แสนล้านบาท รัฐเร่งเครื่อง มาตรการดันท่องเที่ยวโตต่อเนื่อง*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/384423>
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2567). *TAT's marketing plan 2025 to ignite 'Amazing Thailand Grand Tourism Year'*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.tatnews.org/2024/07/tats-marketing-plan-2025-to-ignite-amazing-thailand-grand-tourism-year/>
- กิจอุดม เสือเจริญ และรัชยา ภักดีจิตต์. (2562). *แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเมืองเก่า จังหวัดน่าน*. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 11(3), 223-250.
- กิตติชัย วรรณไกรรุ่ง. (2561). *ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของเมืองพัทยา*. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจและกิจการสาธารณะ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- จันทจุฑา ลาภวานิชย์สกุล. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว จังหวัดน่าน ของนักท่องเที่ยวสตรีโสดวัยทำงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จิระนนท์ ชัยรัตนคำโรจน์ และ พงษ์สรณ์ วรรณฤทธิ์กุล. (2564). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนในจังหวัดน่าน. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(11), 259-276.
- ชานนท์ ภัทรจारी. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยว ที่ดีของเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 147-169.
- ณัททัย มุขดีสุทธรวัฒน์. (2564). ความคาดหวังและการรับรู้ด้านสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย ที่เดินทางมายังพื้นที่อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เดลินิวส์ออนไลน์. (2568). *ตื่นต่อนายน เนิบ เนิบ เที่ยว “เมืองเก่า น่าน”*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.dailynews.co.th/news/4599327/>
- ต้นติกร โคตรชารี จินณพัช ปทุมพร และราณี อธิชัยกุล. (2564). การศึกษาปัจจัยภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวการเลือกเมืองจุดหมายปลายทางและความจงรักภักดีของแหล่งท่องเที่ยวในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวต่างชาติ. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 4(2), 727-743.
- เทศบาลเมืองน่าน. (2565). *แผนพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองน่าน พ.ศ.2566 – 2570*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.nancity.go.th/strategy/?cid=8>
- ธนวัฒน์ วัละ และสุภาณี นวกุล. (2565). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนวัดศรีมงคล จังหวัดน่าน. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(4), 386-402.
- ธิดารัตน์ สืบญาติ. (2566). กลไกการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสร้างสรรค์: ปัญหาและแนวทางแก้ไข. *วารสารรามคำแหง ฉบับบัณฑิตวิทยาลัย*, 6(2), 15-30.
- นฤมล ชมโฉม และณัฐวุฒิ พลศรี. (2568). การรับรู้ตราสินค้าและความพึงพอใจในการให้บริการที่มีผลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการธนาคารพาณิชย์ไทยในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 18(1), 127-154.
- บุษริน วงศ์วิวัฒนา. (2567). แนวทางการพัฒนาการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวสูงอายุสำหรับโรงแรมกลุ่มพื้นที่เขตพัฒนาการท่องเที่ยวฝั่งทะเลตะวันตก. *วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม*, 8(9), 209-219.
- ประสารโชค ฐะนุติ และชนิด เผ่าพันธุ์ดี. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี*, 12(1), 39-45.
- พงษ์พิพัฒน์ เสน่ห์ดี. (2568). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวตามรอยละครพหุมิติ ในเขตพื้นที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 21(1), e281941

- พรนภัทร์ ธนากิจสุวิสิฐ. (2561). *ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกลับมาเที่ยวซ้ำในแหล่งท่องเที่ยวเมืองรอง กรณีศึกษา จังหวัดน่าน*. (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณงกโร). (2564). การบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 257-266.
- เพ็ญสินี อธิธรรมรักษา. (2567). *น่านน่า*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://readthecloud.co/long-stay-nan/>
- โพสทูเดย์. (2568). *'น่าน' และ 'เชียงคาน' คว้าวางวัลท่องเที่ยว Green Destination Awards ระดับโลก*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.posttoday.com/smart-life/720596>
- รจนกร ทรัพย์ประเสริฐ. (2565). *ปัจจัยองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจังหวัดกระบี่*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- รณกฤต ผลแมน และมาลีรัตน์ ขจิตเนติธรรม. (2567). จากมาตรฐานค่าของลิเคิร์ตสู่การพัฒนามาตรประมาณค่าแนวใหม่. *วารสารการวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, 5(1), 1-15.
- ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และเสรี วงษ์มณฑา. (2564). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(1), 244-256.
- ศิริเพ็ญ ดาบเพชร. (2561). องค์ประกอบการท่องเที่ยวและช่องทางการสื่อสารภาพลักษณ์การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มนักท่องเที่ยวอนาคต กรณีศึกษาจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 11(1), 79-98.
- สฤกษ์ ปุกคาม สานิต ศิริวิศิษฐ์กุล และพงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์. (2567). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวแบบไม่เร่งรีบ ในพื้นที่จังหวัดน่าน. *วารสารวิชาการรัตนบุศย์*, 6(3), 325-337.
- สำนักงานจังหวัดน่าน. (2568). *แผนพัฒนาจังหวัดน่าน (พ.ศ. 2566-2570) ฉบับทบทวน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.nan.go.th/upload/1711617152.pdf>
- สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน. (2567). *ทีมท่องเที่ยว น่าน ผนึกกำลังงานรับ Ignite Tourism Thailand จัดแถลงข่าวเปิดฤดูท่องเที่ยว Green Season “เที่ยวน่านหน้าฝน”*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://nan.prd.go.th/th/content/category/detail/id/9/iid/298434>
- สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดน่าน. (2565). *รายงานสถานการณ์ทางสังคม จังหวัดน่าน*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก https://www.m-society.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20220920160614.pdf
- สิตางค์ เจริญวงศ์ วงธรรม สรณะ เชษฐนิรัช อรชุน ชวงศ์ อุบลี และอังศุมาริน สุขย์รัตนโชค. (2566). ศักยภาพในการจัดการท่องเที่ยวชุมชนเชิงนิเวศของชุมชนชายฝั่งชายแดนภาคตะวันออก ของตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 6(1), 145-160.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ เพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2568). *"น่าน" Top 100 แหล่งท่องเที่ยวชั้นนำโลก 2 ปีซ้อน*. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.dasta.or.th/th/article/5074>

อดิลักษณ์ พุ่มอิม. (2566). การวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยองค์ประกอบ ศักยภาพในการดึงดูดใจและการรองรับด้านการท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยวไทย*, 18(1), 16-34.

Asia News Network. (2025). *Northern Thailand's old town of Nan brought to life with months-long light festival*. Retrieved on 1 August 2024, from https://asianews.network/northern-thailands-old-town-of-nan-brought-to-life-with-months-long-light-festival/?utm_source=chatgpt.com

Hospitality Net. (2025). *International Tourist Arrivals Grew 5% in Q1 2025*. Retrieved on 1 August 2024, from https://www.hospitalitynet.org/news/4127408.html?utm_source=chatgpt.com

Pakdeepinit, P., & Kitiwong, W. (2021). The Tourism Development Guideline for Preserved Area of Cultural Heritages (Architecture) in Lanna Region. *Social Science Asia*, 7(2), 52-65.

Praornpit Katchwattana. (2567). รับรู้ศักยภาพ เมืองน่าน กับความท้าทายและโอกาสบนเส้นทางก้าวสู่ 'เมืองสร้างสรรค์ของยูเนสโก แห่งที่ 8' ของไทย ในปี 2568. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://www.salika.co/2024/08/24/nan-way-to-the-creative-city-network-uccn/>

The Matter. (2025). 'ปีนี้ น้ำท่วมหนักที่สุดในชีวิต' สถานการณ์น้ำท่วมน่านยังวิกฤต ระดับน้ำสูงกว่า 9.5 ม. ท่วมใจกลางเมือง สั่งปิดแล้ว 309 โรงเรียน รถสัญจรไม่ได้. สืบค้น 1 สิงหาคม 2568, จาก <https://thematter.co/brief/246989/246989>

The nation. (2025). *Foreign tourist arrivals in Thailand surpass 25 million, top five countries revealed*. Retrieved on 1 August 2024, from https://www.nationthailand.com/news/tourism/40056766?utm_source=chatgpt.com